

KR 29/03 Menighetsrådsvalg 2005 - Tiltaksplan

Råd, nemnder m.v.	Møtested	Møtedato
Kirkerådet	Oslo	4.-5. juni 2003

Saksbehandler: Per Tanggaard

SAK KR 29/03 menighetsrådsvalg 2005 - tiltaksplan

Saksorientering

Bakgrunn

Valg av nye menighetsråd skal avholdes 2. og 3. søndag i oktober 2005. Det er nødvendig å planlegge tiltak for forberedelse, gjennomføring og evaluering/rapportering av valget.

Evaluering, rapport og erfaringer fra menighetsrådsvalget 2001 ble utarbeidet og lagt frem for Kirkemøtet 2002 som orienteringssak (KM 5.5/02). Disse rapporter og erfaringer vil være viktige dokumenter når planer for valget 2005 skal utformes.

Saken og aktuelle tiltak er foreløpig ikke drøftet med KA eller bispedømmerådene, men det er avtalt et møte 28. mai med KA.

Erfaringer fra menighetsrådsvalget 2001

Valget ble gjennomført på bakgrunn av en tiltaksplan utarbeidet av Kirkerådet i samarbeid med KA mars 2000. Planen inneholdt forslag om en prøveordning, en erfaringsundersøkelse, bruk av valgkort, en omfattende informasjonsplan overfor velgerne, prostivise veilednings- og motivasjonskurs overfor menighetsrådene, veiledningsmaterieell m.v. Tiltaksplanen ble lagt frem for Kirkemøtet 2000 (KM 10/00). Kirkemøtet

gikk bl.a. inn for en begrenset prøveordning med å legge menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget. Kirkemøtet understreket viktigheten av å legge forholdene til rette for å øke valgdeltakelsen og ba departementet om nødvendige midler til de prioriterte tiltakene, slik at en sikrer en forsvarlig informasjon om og gjennomføring av valget. Kirkemøtet vedtok også en rekke endringer i valgreglene.

Over Opplysningsvesenets fond ble det fra departementet bevilget 2,5 mill. til sentrale informasjonstiltak og ca 6 mill. kroner til prøveordningen. Midlene kom imidlertid svært sent, slik at det var vanskelig å utnytte midlene på en så planmessig og effektiv måte som en ellers kunne ha gjort.

Kirkemøtet 2002 ble orientert om forberedelsen, gjennomføringen og resultatet av valget (KM 5.5/02). Dette materialet inneholdt både erfaringer fra menighetsråd, bispedømmeråd, KA m.fl og en evalueringsrapport om prøveordningen utarbeidet av Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD) på oppdrag fra kirkedepartementet.

Resultatet av valget var: Antall stemmer økte med 22%, mens valgdeltakelsen økte fra 3,0% til 3,6%. Økningen skyldtes i hovedsak at valgoppslutningen i de menigheter som deltok i prøveordningen lå på 7,2%. I de prøvemenigheter som både hadde valg samtidig med stortingsvalget og benyttet valgkort, var valgdeltakelsen på 9,2%. Valgprosessen gikk greit de aller fleste steder, men i en del menigheter var det vanskelig å finne tilstrekkelig antall kandidater som var villige til å stille til valg. Ungdomsrepresentasjonen var kun 6,2%, kun 18 menigheter tok i bruk forholdstallsvalg og 11% av stemmene ble avgitt som forhåndsstemmer.

På bakgrunn av rapportene og erfaringene, pekes det avslutningsvis i saksdokumentet til Kirkemøtet, på en del områder som bør vurderes med sikte på tiltak eller forbedringer i forbindelse med menighetsrådsvalget 2005. Det gjelder bl.a:

- Igangsettingstidspunktet. Tiltaksplan og hovedprofilen for gjennomføringen av valget bør være godkjent og prosjektsekretariatet etablert ca 1 år før valget.
- Organiseringen av valget er viktig og det er behov for en prosjektleder som kan koordinere arbeidet i samarbeid med bispedømmekontorene og KA.

- De økonomiske rammer for forberedelse og gjennomføring av valget må klarlagt i god tid før valget
- Aktuelle tiltaksområder bør prioriteres. Det gjelder bl.a. om prøveordningen skal gjentas eller om det er behov for andre utprøvinger, om det er behov for ny erfaringsundersøkelse og opplegg for inspirasjons- og veiledningskurs og informasjonstiltak
- Enkelte bestemmelser i valgreglene bør gjennomgås. Det gjelder bl.a. regler vedrørende oppsett av kandidatlistene, opptellingsreglene, valgperioden, reglene for forhåndsstemmegivning, bruk av forholdstallsvalg, nominasjonsregler, bruk av valgkort m.v.

I oppsummeringen heter det at Kirkerådet tar sikte på å legge frem for Kirkemøtet 2003 forslag til opplegg og tiltak for valget 2005. og at aktuelle tiltak vil kunne være:

- Tiltak for å øke valgoppslutningen
- Tiltak for å få medlemmer til å stille som kandidater
- Tiltak for å øke ungdomsrepresentasjonen i menighetsrådene
- Tiltak for å øke gjenvalgprosenten
- Tiltak for å legge til rette for forhåndsstemmegiving.

Tiltak og økonomiske rammer

I budsjettforslaget for 2004 som Kirkerådet oversendte departementet i mars 2003 heter det bl.a.:

- Kirkerådet ser arbeidet med å øke valgprosenten ved menighetsrådsvalget som viktig i arbeidet med å demokratisere og vitalisere Den norske kirke som folkekirke, og skape tilhørighet til kirken. Dette er et langsiktig arbeid, og Kirkerådet

regner med at departementet også i forbindelse med menighetsrådsvalget i 2005 mener at det bør gjennomføres tiltak som kan stimulere valgdeltakelsen.

Erfaringene og oppsummeringen fra siste valg foretatt av Kirkerådet, bispedømmerådene og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon med hensyn til planlegging, organisering, informasjon, forberedelse og gjennomføring av valget, er forholdsvis entydige. Skal en skape oppmerksomhet om valget, gi kirkens medlemmer den informasjon de har krav på, øke valgdeltakelsen og rekruttere nok kandidater, må valget organiseres som et **prosjekt** som tilføres betydelige midler til valg- og informasjonstiltak. Etablering av et prosjektsekretariat med en prosjektleder i god tid før valget vil bidra til en best mulig planlegging og senere gjennomføring av valgopplegget.

Kirkerådet foreslår at "Hovedbevilgningene til tiltakene ved gjennomføring av menighetsrådsvalget i 2005 kan komme på statsbudsjettet for 2005, men på 2004-budsjettet foreslås det midler til etablering av et prosjektsekretariat og midler til planlegging og igangsetting av nødvendige tiltak."

Kirkerådet foreslår at det for 2004 bevilges kr. 1.250.000 til etablering av et prosjektsekretariat og tiltak i forbindelse med forberedelse av menighetsrådsvalget i 2005.

Midlene skal blant annet gå til en prosjektlederstilling og en 50 % stilling som informasjonsmedarbeider. Videre vil det være utgifter knyttet til oppnevning av en prosjektgruppe for å utvikle en helhetlig plan, gjennomføring av en erfaringsundersøkelse om erfaringer med å sitte i et menighetsråd, informasjonstiltak, evaluering og midler til administrative utgifter for Kirkerådet, bispedømmerådene og KA.

Av aktuelle elementer i den tiltaksplan som prosjektgruppen skal forberede for finansiering i 2005-budsjettet er antydnet blant annet valgmateriell, annonsering, valgkort, prøveordning med valg samtidig med stortingsvalget og kursopplegg.

Forholdet til arbeidet med de kirkelige reformer

Menighetsrådsvalget må avholdes 2005 uavhengig av hva som vil bli planlagt

innenfor rammen av arbeidet med de kirkelige reformer, men tiltak som igangsettes av prosjektgruppen vil kunne være viktig for styringsgruppen.

På den annen side, vil det innen rammen av reformarbeidet, være ønskelig å få prøvet ut aktuelle opplegg eller modeller. Dersom Kirkerådet eller styringsgruppen går inn for å videreføre prøveordningen med valg samtidig med stortingsvalget for å få bedre erfaringer med dette opplegget, eller forsøk med å endre valgperioden eller forsøk med direkte valg av fellesråd osv, vil det være naturlig å legge til rette for slike forsøk allerede ved valget i 2005. Dette vil måtte vurderes ut fra de prioriteringer som blir foretatt og de økonomiske rammer som Kirkerådet fastsetter i tilknytning til reformarbeidet i forhold til eventuelle bevilgninger over statsbudsjettet til menighetsrådsvalget. Dette er spørsmål som det er vanskelig å avgjøres på det nåværende tidspunkt.

Vurderinger

Det er svært viktig å skape engasjement for menighetsrådenes virksomhet, villighet blant kirkens medlemmer til å stille til valg og å øke valgoppslutningen. Ansvar for å gjennomføre valget ligger hos det enkelte menighetsråd og bevilgninger til forberedelse og gjennomføring av valget ligger i hovedsak hos kommunen. Skal en imidlertid få en landsomfattende oppmerksomhet med felles satsing på valget kreves tilførsel av ekstra midler over statsbudsjettet.

Kirkerådet vil i samarbeid med bispedømmerådene og KA innenfor sine ordinære budsjetter og personellressurser kunne avsette noe midler til enkelte tiltak. Dette vil imidlertid primært dreie seg om nødvendig informasjon og veiledning om forberedelse og gjennomføring av valget, utsending av valgeregler med veiledning og utfordringer til å ta i bruk ulike tiltak, evt. gjennomføring av noen kurs, innhenting av resultatene av valget og utarbeiding av rapport m.v. Det er mulig å gjennomføre valget etter et slikt minimumsopplegg, der hovedansvaret vil bli liggende på de enkelte menighetsråd, som selv må ta ansvaret for å forberede og gjennomføre valget i samsvar med de bestemmelser som fastsatt. Dette er imidlertid ingen ønskelig løsning. Det er behov for stimulerings tiltak og økt oppmerksomhet om valget slik at det blir et økt engasjementet hos kirkens medlemmer når det gjelder valget og menighetsrådets arbeid.

Kirkerådet kan bestemme at de menighetsrådene som ønsker det kan avholde valget samtidig med stortingsvalget og kan benytte valgkort eller iverksette andre tiltak innenfor de rammer som regelverket gir, jf. valgreglene § 15.4, men at dette i tilfelle må finansieres og ordnes lokalt.

Menighetsråd og fellestråd må i tilfelle informeres om at de må utarbeide planer for forberedelse og gjennomføring av valget, slik at fellestrådet kan ta med utgifter til dette i sitt budsjettforslag overfor kommunen.

Uten tilførsel av ekstra ressurser er urealistisk å legge opp til større prosjekter, prøveordninger og informasjonstiltak i tilknytning til menighetsrådsvalget. Erfaringene fra tidligere valg viser at bare å følge opp med høyst nødvendige tiltak krever mye tid og ressurser fra sekretariatet.

Kirkerådet mener det bør arbeides aktivt for å unngå et slikt minimumsopplegg, jf. budsjettforslaget. Det vil imidlertid være avhengig av at departementet i statsbudsjettet for 2004 signaliserer tydelig at bevilgningen for 2004 er for å etablere prosjektsekretariat og for å planlegge tiltak, og at hovedbevilgningen for nærmere utvikling av tiltakene og til gjennomføring av valget kan påregnes bevilget over statsbudsjettet for 2005. Jo tidligere rammene blir gitt, desto bedre kan Kirkerådet i samarbeid med andre, ta stilling til hvilke tiltak som bør prioriteres og en hensiktsmessig utnyttelse av midlene. Dersom det ikke legges opp til en særskilt bevilgning til menighetsrådsvalget 2005, vil det måtte medføre at bare helt nødvendige forvaltningsmessige oppgaver når det gjelder informasjon knyttet til forberedelse, gjennomføring og rapportering/evaluering av valget, kan bli ivaretatt. En annen sak vil være om og i hvilken grad svært ønskede forsøk kan gjennomføres innen rammen av budsjettet til det kirkelige reformarbeidet.

Forslag til vedtak:

1. Kirkerådet vil sterkt understreke betydningen av at menighetsrådsvalget 2005 gis tilstrekkelig oppmerksomhet og at det blir bevilget midler over statsbudsjettet 2004 og 2005 til forberedelse og gjennomføring av valget. Særskilte bevilgninger vil være en forutsetning for at det kan gjennomføres anbefalte tiltak i forbindelse med valget.

Aktuelle prøveordninger og forsøksprosjekter som det vil være ønskelige å få utprøvd, må sees i sammenheng med arbeidet med de kirkelige reformer som gjelder valgordninger.

2. Kirkerådet ber sekretariatet i samarbeid med bispedømmerådene og KA på bakgrunn av drøftelsene på møtet legge frem forslag til prioriterte tiltak til neste møte.

3. Eventuelle endringer i valgreglene bør skje på bakgrunn av de tiltak og opplegg som foreslås, og Kirkerådet vil derfor måtte behandle dem på et senere møtet med sikte på at de kan legges frem for Kirkemøtet 2004.